

Madde : 4 - a) Kur'a Başkan tarafından aralıksız olarak Genel Kurul huzurunda çekilir.

b) İlk olarak çıkan grup, harfli tüp hangi grubun harfini taşıyorsa o grup seçim yenileme bölgesidir. Diğer tüpler de torbadan çıkıncaya kadar çekime devam olunur.

c) Beş aded tüp hangi isimleri taşıyorsa değişecek üyeler sayılır. 5 ismi haiz tüpler de aynı şekilde torbadan çekilir.

d) Kur'a çekimi işleminin sona ermesini mütaakip aynı heyet tesbiti yapar gerekli tutanağı tanzim eder. Bu tutanak Başkan tarafından Genel Kurulun bilgisine sunulur.

Madde 5. — Bu tutanak bir yazı ile Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına gönderilir.

BAŞKAN — Birinci maddede yazılı adçekme işleminin 30 Mart 1966 Çarşamba günü saat 15 te yapılmasını...

SIRRI ATALAY (Kars) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Başkanlık Divanı kararını

okuttum. Siz niçin söz istiyorsunuz Sayın Atalay?

SIRRI ATALAY (Kars) — Efendim, bu husus Başkanlık Divanı kararı olarak değil de Yüksek Heyetin bir önerge üzerine almış bulunduğu karar olarak oylanmalıdır. Çünkü Başkanlık Divanı ekseriyetinin kararı 23 Mart tarihidir. 23 Mart, 30 Mart tarihi olarak değiştirildiğine göre Başkanlık Divanı kararı, Yüksek Heyetin kararı ile...

BAŞKAN — Anlıyorum Sayın Atalay, geliş 23 Mart olmaktadır. Başkanlık Divanı kararı. Fakat Yüce Heyet 30 Mart olarak değiştirmek suretiyle Başkanlık Divanının kararını kabul veya reddedecek.

SIRRI ATALAY (Kars) — Efendim, Başkanlık Divanı kararı değildir. Bir önerge üzerinde değişiklik hususu olarak oylanacaktır.

BAŞKAN — Efendim, Başkanlık Divanı kararını 30 Mart olarak değişiklikle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

## 5. — CUMHURİYET SENATOSU

### ARAŞTIRMASI

1. — *Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğünde yapılan yolsuzluklar hakkında Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu (10/6)*

BAŞKAN — Sayın senatörler, Ulaştırma Bakanı yok. Devlet Demiryolları raporu için heyet yok.

## 6. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Cumhuriyet Senatosu Maraş Üyesi Cenan Aksu ve 5 arkadaşının, İçtüzüğü'nün 114 ncü maddesi sonuna iki yeni fıkra eklenmesine dair İçtüzük teklifi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (2/135) (S. Sayısı : 559 a ek) (1)*

BAŞKAN — Sayın Betil'in bir önergesi vardır. Başkanlık Divanı da bunu böyle düşümlüyordu, önerge geldi.

Gündemin ikinci sırasını işgal eden Yüksek Hâkimler Kurulu ile ilgili bir İçtüzük değişikliği vardır. Bunun öne alınıp görüşülmesi teklif ediliyor. Bunu okutuyorum.

(1) 559 a ek S. Sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

Cumhuriyet Senatosu Sayın Başkanlığına

Gündemin 559 a ek sıra sayısını alan raporun taallük ettiği konu göz önüne alınmak suretiyle 754 S. Sayılı rapordan önce görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Anayasa ve Adalet Komisyonu  
üyesi ve bu rapor sözcüsü  
Zihni Betil

BAŞKAN — Oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edildi efendim.

Raporun gerekçesinin okunmasını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmedi, metne geçiyoruz.

(Rapor okundu)

## Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu

21 . 1 . 1966

## Yüksek Başkanlığa

Cumhuriyet Senatosu İktüzüğünün 114 ncü maddesine iki fıkra eklenmesi hakkında Cumhuriyet Senatosu Maraş Üyesi Cenap Aksu ve beş arkadaşı tarafından yapılan teklif Komisyonumuzca incelenerek reddolunmuş ve bu konuda Komisyonumuz tarafından tanzim edilen 26 . 2 . 1965 tarih ve esas 2/135, karar 121 sayılı rapor, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun tasviplerine arz olunmuş idi.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu tarafından konunun görüşülmesi sırasında, Komisyon Sözcüsü; Komisyonca gerekli incelemeler yapılmak üzere, raporu geri almış idi.

Komisyonumuz, 12 . 1 . 1966 tarihli toplantısında, bu konu için sözcülüğe, komisyon üyelerinden Zihni Betil'i seçtikten sonra, konuyu yeniden incelemiştir.

İktüzüğün 114 ncü maddesi, Anayasa Mahkemesi ile Yüksek Hâkimler Kuruluna Cumhuriyet Senatosu tarafından seçilecek üye adaylarının tesbit usulünü tanzim etmekte ve adayları, soyadları ve bütün nitelikleri aday tablosuna geçirilmiş bulunan adaylar arasından yapılmasını emreylemektedir.

Cenap Aksu ve arkadaşlarının teklifi, gerekli oyun sağlanamaması suretiyle seçim işleminin uzaması halinde, aday tablosundaki belli adaylara ilâveten yeniden aday gösterilmesi imkânını sağlamak ve Cumhuriyet Senatosu üyelerine, aday tablosundaki adaylar veya bunlara ilâveten sonradan gösterilen adaylar dışında olan ve seçilme niteliğine sahip bulunan kimseleri de seçebilme hakkını tanımak amacını gütmektedir.

Komisyonumuz; bu teklifi,

«Adayların seçimden evvel üyelere tanınmalarını imkân dâhiline sokan, adaylık müessesesini bir esasa bağlayan, seçimin bir sistem dâhilinde ve sıhhatli cereyanını temin eden İktüzüğün 144 ncü maddesinin mevcut hali ile muhafazasının daha isabetli olacağı» gerekçesi ile reddetmiştir.

Raporumuzun Genel Kurul tarafından görüşülmesi sırasında Cumhuriyet Senatosu Burdur Üyesi Faruk Kınaytürk ve Samsun Üyesi Enver Işıklar tarafından müştereken yapılan teklifi

ile konunun Komisyonumuzca yeniden incelenmesi esnasında Cumhuriyet Senatosu Samsun Üyesi Refet Rendeci tarafından yapılan teklif ise, seçim işleminin 6 aylık devreler zarfında sonuçlandırılması halinde aday tablosunun 6 ayda bir yeniden tanzim edilmesi şeklindedir.

Konunun Komisyonumuzca yeniden incelenmesi sırasında, Cumhuriyet Senatosu Kastamonu Üyesi Ahmet Nusret Tuna da, seçimin sonuçlandırılmasının uzaması halini göz önüne alarak, Başkanlık Divanı kararı ile adaylığa müracaat için aynı şekilde yeniden ilân yapılabilmesinin bir fıkra halinde maddeye eklenmesini teklif etmiştir.

Bütün bu tekliflerin yazılı ve sözlü gerekçesi; Cumhuriyet Senatosunun Yüksek Hâkimler Kurulundaki münhal üyeliğe 14 . 10 . 1964 tarihinden beri ve Anayasa Mahkemesindeki münhal üyeliğe de 16 . 1 . 1964 tarihinden beri üye seçememiş olmasından ve o tarihlerden bu yana seçilme niteliğini kazanmış bulunan kimselere de aday olma veya gösterilme imkânı verilmesini maksada ve adalete uygun düşeceğinden ibarettir.

Bu gerekçe, ilk bakışta teklifleri isabetli gibi göstermekte ise de, mesele bütün cepheleri ile mütalâa olunduğu zaman görülür ki, teklifin kabulü, Anayasamızın dayandığı espri ve prensibe aykırı düşen son derece önemli mahzurlar doğuracaktır :

1. Gerek Anayasa Mahkemesi, gerekse Yüksek Hâkimler Kurulu, kurulmaları Anayasa tarafından emredilen birer Anayasa müessesesidir.

Bu müesseselerin Anayasa tarafından tâyin edilen görevleri de, kuvvetler ayrılığı prensibi ne dayanan demokratik düzenimizin yaşaması, bakımından, son derece önemlidir.

Sonra bu müesseseler devamlı olarak çalışırlar.

Bu durum, göz önüne alındığı zaman hemen kabul edilir ki, bu müesseselere üye seçimi işleminin gecikmeye asla tahammülü yoktur. Zira, gecikme, müesseselerin devamlı olarak cereyan etmesi gereken önemli çalışmalarını aksatır. Binaenaleyh, İktüzüğe seçim işleminin 6 aylık devreler zarfında sonuçlandırılmaması ihtimalini nazara alarak, aday tablosunun 6 ayda bir yeniden tanzim edilmesine imkân veren bir

hüküm eklenmesi, Cumhuriyet Senatosuna, mümkün olduğu kadar süratle yapılması gereken seçim işlemini 6 aylar ölçüsünde geciktirebilme yetkisi verme mânasına gelir ki, böyle bir yetkiyi, Anayasamızın dayandığı espri ve prensipler ve sözü edilen müesseselerin kuruluşları maksadiyle bağdaştırmaya asla imkân yoktur.

2. Bu çok yerinde mülâhazaya rağmen, denilebilir ki,

(Gecikme bir vakıa olarak ortadadır. Bu kadar uzun sürmüş olan gecikme zarfında sözü edilen müesseselere üye seçilebilme niteliğini kazanmış, gerçekten değerli kimselerden aday olma veya gösterilme imkânını esirgemek, adalet icaplarına aykırı düşmez mi?.)

İçtüzüğe adları geçen müesseseler için yapılacak her seçimde gecikmeyi mazur gösterecek ve devamlı olarak işliyecek bir hüküm konulması, bu takdirde dahi, kabul olunamaz. Ol- sa olsa, bir fiili sonuç olarak göz önüne alıp, fiilen husule gelmiş bulunan gecikmenin mahzurlarını gidermek için İçtüzüğe bir defaya mahsus ve munhasır olmak üzere uygulanacak geçici bir hükmün konulması düşünülebilir ki, bu düşüncenin de, mevzuatta ve tatbikatta bir istikrar sağlama prensibi ile bağdaştırılması ka- bil değildir.

3. Ayrıca belirtmek yerinde olur ki, seçim gecikmesi, İçtüzüğün 114 ncü maddesine göre tesbit edilen aday tablosundaki adayların, Ana- yasa Mahkemesi ve Yüksek Hâkimler Kurulu üyeliklerine ehil ve lâyük görülememiş olmalarından doğmamıştır.

4. Ahmet Nusret Tunanın teklifinin reddi için, bu üç sebebe ilâveten, şu sebep de mev- cuttur :

Anayasanın emrine uygun olarak İçtüzük hükümleriyle tanzim edilmesi gereken seçim iş- lemi hakkında, İçtüzükte iki çeşit hüküm bulu- nacak. Bu iki çeşit hükümden birisi, Başkanlık Divanı tarafından hilâfına karar alınmadıkça yürüyecek, diğeri ise, Başkanlık Divanı tarafın- dan alınan karar olacak. İçtüzük hükümleri, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun ve Cum- huriyet Senatosunun bütün organlarının riayet edeceği hükümler olarak vaz'edilebilir ve an- cak Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu tarafın- dan değiştirilebilir. İçtüzük, bu organlardan bi-

risinin, meselâ Başkanlık Divanının kararı ile uygulanacak hükümler ihtiva edemez. Aksine kabul, ancak Cumhuriyet Senatosu Genel Ku- rulu tarafından kabul edilerek yürürlüğe girebi- len ve tadil olunabilen İçtüzük hükümlerinden bir kısmının Başkanlık Divanı kararı ile uygu- lanmaması gibi bir sonuç doğurur ki, böyle bir sonuç, belli bir konuda Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulna ait yetkiyi Başkanlık Divanına terk etmek demek olur, asla teeviz edilemez.

5. Cenap Aksu ve arkadaşları tarafından ileri sürülen teklifin, Cumhuriyet Senatosuna, aday tablosundaki adaylar dışında olan ve se- çilme niteliğine sahip bulunan kimseleri de seç- bilme hakkı tanıma amacını güden kısmına ge- lince, bunun da kabulüne imkân yoktur. Zira, belli bir usul ile aday tesbiti ve seçimin bu aday- lar arasında yapılması, hem Cumhuriyet Sena- tosu üyelerine adayları vakitlice tanıma ve isa- betle oy kullanma imkânını verme, hem de seçil- mek için sağlanması gereken oy sayısının isabet ve süratle gerçekleşmesini temin etme bakımın- dan daha uygundur.

Bu sebeple sözü edilen teklifler Komisyonu- muza kabul edilmemiştir.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun tas- viplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkandığa saygı ile sunulur.

|                  |                       |
|------------------|-----------------------|
| Başkan           | Sözcü                 |
| Aydın            | Kastamonu             |
| Çekinserim       | Muhallifim,           |
| O. S. Sarıgöllü  | söz hakkını saklıdır. |
|                  | A. N. Tuna            |
| Bu Raporda Sözcü | Kâtip                 |
| Tokat            | Yozgat                |
| Z. Betil         | S. Arıakmacı          |
| Tabii Üye        | Tabii Üye             |
| S. O'Kan         | M. Ataklı             |
| Afyon Karahisar  | İstanbul              |
| Muhallifim       | E. Özden              |
| M. Y. İncoğlu    |                       |

Samsun  
Muhallifim  
söz hakkını saklıdır.  
R. Rendeci

### Muhalefet Şerhi

Anayasa Mahkemesine üye seçiminde, aday- lardan biri üzerinde salt çoğunluk temin edile-

memesinin çeşitli sebepleri vardır. Teklif bu sebeplerden birini izaleye mâtuf olduğundan ve bir seneden fazla bir zamandan beri neticelenmiyen seçimin mutlaka neticelenmesi için bir usul bulunması hususunda tarafımdan teklif edilen mehil de kabul edilmediğinden ret kararına muhalif kaldım. Söz hakkım mahfuzdur.

Afyon  
M. Y. İnceoğlu

**BAŞKAN — Sayın Gümüşoğlu.**

**OSMAN ZEKİ GÜMÜŞOĞLU (İstanbul) —** Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, Anayasanın 145 nci maddesiyle ilgili, İktüzüğün 114 ncü maddesinin tadiline dair teklifimiz, zannıma, mevcudolan bir hükmün yanlış anlayışını tavzih ve tahsis maksadını istihdaf etmektedir. Muhterem arkadaşlarım, Anayasanın ilk maddeleri çocuklarımızın dahi malûmu bulunmaktadır. «Hakimiyet bilâkaydû şart milletindir, bu hakkı millet adına Türkiye Büyük Millet Meclisi istimal eder.» hükmü yer almıştır. Diğer yandan yürütme hakkının Meclis Hükümetlerine ait bulunduğu ve yargı hakkının da müstakil bağımsız mahkemelere aid olduğu yazılı bulunmaktadır. Böylece eski Anayasadan farklı olarak yeni Anayasamızda teşriî organın kuvvetler ayrılığı içinde diğer kuvvetlere hâkimiyeti yanında kuvvetler ayrılığı sistemi getirmişse de, bir bakıma her türlü Meclis tasarruflarının yargı denetimi altında bulunması ile yargı hakkının üstünlüğü de bu Anayasada kabul edilmiş bulunmaktadır.

Şimdi muhterem arkadaşlar; Meclisin her türlü tasarruflarını murakabe edecek olan bir Anayasa Mahkemesine üye seçimi konusunda, tıpkı İşçi Bulma Kurumunun radyoda olduğu gibi, şu vasıfta, şu vasıfta kişilerin şu gün içinde müracaat etmeleri lâzımdır, şu seçme şu tarihte yapılacaktır şeklinde ilânı gibi bir düşünce bu mahkemenin ulviyeti, bu mahkemenin büyüklüğü ve fonksiyonu ile kabili telif değildir muhterem arkadaşlarım. Yine Anayasamızın 145 nci maddesinde Cumhuriyet Senatosuna seçilecek üyelerin nasıl seçileceği hükmü açıktır. Burada bir üyenin üniversite, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Hukuk Fakültesi ve İktisat Fakültelerinin müştereken gösterecekleri üç adaydan birisinin seçileceği ve diğer üyenin seçimi hususunda da Senatonun muhterem Umumi Heyetinin tamamen muhtar, tama-

men serbest olduğu hükmü vaz'edilmiştir. Şimdi muhterem arkadaşlarım, bir hususu da şu arada işarette fayda mütalâa ediyorum. Benec Anayasa Mahkemesine Yüksek ve Yüksek Senatoca seçilecek âzaların böyle basit müracaatların sonunda ortaya gelen liste içinden seçmek yerine Devlet hayatında uzun sene, uzun süre tecrübe vermiş, ismi ve haysiyeti tebellür etmiş bu makama yakışacak zevat arasından tefriki icabeder. Tatbikat önümüzdedir. Böylesine ulvî bir müesseseye Meclis koridorlarına kadar giren, oy dilenen müracaatçıların seçilmesi hacalet konusudur benec. Bir Yargıtay Başkanı, bir üniversite rektörü, bir eski başbakan bu müesseseye âza seçilmek için Meclis koridorlarına kadar oy dilenemez muhterem arkadaşlarım.

Bu itibarla Anayasanın bizim Umumi Heyetimize tanımış olduğu bu konuda seçme muhtariyetini böyle bir İktüzük hükmü ile tahdidetmek Anayasanın ruh ve mânasına uygun düşmemektedir. Bu itibarla müracaat süresi geçmiş olsa dahi, bu kabîl büyük bir müesseseye üye seçimi konusunda Yüce Senatonun hassasiyetini, olgun kararlarını bertaraf etmek İktüzük hükmü ile mümkün değildir. Bu itibarla muhterem arkadaşlarım; aslında İktüzüğün 114 ncü maddesindeki birtakım kayıtla Anayasanın Yüce Senatoya tanımış bulunduğu bir hakkı bertaraf eder mahiyette görmüyoruz. Bizim tadil teklifimiz sadece bu İktüzüğün 114 ncü maddesine vuzuh getirmekten ibarettir. Bu itibarla muhterem arkadaşlarım bir konuya daha teması lüzumlu görmekteyim. Bundan 10 gün evvel Başkanlık Divanına bu konuda gündem dışı bir konuşma talebi ile gelindiğinde, Başkanlığı işgal eden arkadaşımız, Anayasa Mahkemesinin bu konuda müracaatı var, müracaat müddetinin yeniden ilânı yolunda bir talepleri var, bu itibarla bu seçim konusu, Başkanlık Divanıma da bu husus teemmül edildikten sonra İktüzüğün 114 ncü maddesinin tadili hususundaki teklif ve Anayasa Komisyonunun raporu da var, bunlar halledilecektir, şeklinde bir mütalâa beyan etmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, bu bir zarurettir. Henüz biz Senatoya iltihak etmeden önce 1964 senesinde vâkı müracaatların bugüne kadar bekletilmesinde amelî bir fayda yoktur. Saniyen Yüce Senato müracaatçıları arasında bugüne kadar Anayasa Mahkemesine üye seçimi ko-

nusunu da muhtelif düşüncelerle ikmal edememiş bulunduğuna göre, Anayasa Mahkemesine yeterli vasıfta yeni müracaatçıların temini bakımından bu tadil teklifimize, iltifat buyurulmasını, iltifat buyurmanızı istirham etmekteyim. Bu tadil teklifinin Yüksek oylarınıza mazhariyeti halinde, yüksek viedanlarınıza hitabettiği sürece bu müessesenin kurtuluşu ve oraya lâıyk kişilerin getirilmesi mümkün olacaktır. Müracaat etmekten teeddübeden insanların seçimi hakkının lûtfen bağışlanmasını, Anayasa hükmünün Yüce Senatoya Anayasanın tanıdığı bir hakkın işlemesinin temini lehinde lûtfen oy kullanmanızı arz ve istirham eder, saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Sayın Atalay.

SİRRI ATALAY (Kars) — Muhterem arkadaşlarım, zannedersem ikinci veya üçüncü defadır burada bu konu görüşülmektedir. Daha önce Komisyonun müspet mütalâa etmediği husus Yüksek Heyette görüşüldüğü sırada fikrimizi izaha çalışmıştık. Sayın Cenap Aksu ve arkadaşları 114 ncü maddede değişiklik yapılmasını ve bâzı fıkralar eklenmesini istemekteler. O zaman da fıkra halinde kabul edilen görüşlerinin birisini paylaşmıştım. Ancak bir fıkranın bir cümlesinin İctüzüğe uygun, diğer maddelere gelmiyeceği sebebiyle katılmamıştım. Sayın Tuna'nın ileri sürdüğü hususların bir ihtiyacın karşılığı olduğu kanısındayım. Mesele şudur: Bundan bir müddet önce Adliye Vekili de ifade buyurdular, dediler ki, «Bu seçimler yapılamamaktadır, Anayasa Mahkemesi üyelikleri ile Yüksek Hâkimler Kurulu üyeliklerinin seçimleri için bir kanun gıreceğiz.» Zannedersem, bu seçimlerin düzenlenmesi için kanun hükümleri değil, İctüzük hükümleri işliyecektir. Zira kanunlar Cumhuriyet Senatosunda yapılacak seçimleri düzenlemezler. İctüzükler Cumhuriyet Senatosunda yapılacak seçimleri düzenlerler. Bu sebeple iki yılı aşan bir zaman içerisinde yapılmıyan seçimlerin çeşitli safhalarında yeni hukukî vaziyetler meydana gelmiştir. Farzımuhal, ikibuçuk yıl önce yüz kişi birinci sınıfa ayrılmış yani seçilme yeterliğine sahip ise bugün, bu sayı 150 yahut 200 ü bulabilmektedir.

Şimdi bugün yapılan bir seçimle, seçilme yeterliğine sahibolanların müracaat haklarını dahi tanımamanın objektif hukuk kaideleri ile nasıl bağdaşacağını bir türlü anlamak mümkün değildir.

Komisyonun tek sarıldığı husus şudur :

Sayın Turhan Bilgin'in ileri sürdüğü 6 aylık müddetler içinde tabloda değişiklik yapılması cihetine gidilirse Umumi Heyetin seçimleri geciktireceği ve geciktirmeyi peşinen kabul etmiş zehabını uyandırır. Altı ay olmaz da üç ay da olur. Gerçekler meydanda 2,5 yıllık bir gerçeği unutabiliriz de 3 ay veya 6 ay süreleri tesbit ettiğimiz zaman sanki gecikmeleri peşinen kabullenmiş gibi bir önyargının Umumi Heyet tarafından tesbit edildiği fikridir. Müddetler konunca iki gün dahi gecikmez. Kanunla tesbit edilen müddet içinde seçim yapılabilir. Yani âzami bir müddet demek, mutlaka oraya kadar peşinen gidilir demek değildir.

Bu elâstikiyeti, bu imkânları tanırsa heyetler hiçbir zaman bunun en son haddini kullanmaz. Muayyen müddetler içerisinde bitebilir. Şimdi Anayasanın gerek Yüksek Hâkimler Kurulundaki seçimler ve gerek bilhassa Yüksek Hâkimler Kurulunda üçte birinin iki yılda bir yapılmasını kesin olarak ifade ettiğine göre, bugüne kadar seçim yapılmaması eîlden üzerinde durulacak bir konudur. Hatırlarsınız, Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu çıktığı zaman da ifade etmiştik. Eski Devlet Şûrası ve Danıştay Başkanlığı seçimlerine uygun bir süzgecin konulması imkânını istendiük. Nitekim, Sayıştay için Başkan seçiminde bu usul kabul edilmiş bulunmaktadır. Yani tecrübelerden sonra Danıştay Başkanlığı için bu baraj Yani Anayasa ve Adalet Komisyonunun veya hut buna inzınam edecek komisyonlarda birkaç aday seçimini kolaylaştırabilmek için birkaç aday seçilir, umumi heyet bir süzgeç vazifesi görür ve en kısa zaman içerisinde bu seçime gidilir, şeklindeki tezimizi umumi heyette heyecanla müdafaa edenler, dediler ki, Heyeti Umumiyenin iradesi her hangi bir şekilde takyidedilemez, Umumi Heyetin iradesinin her hangi bir şekilde takyidedilmemesi, 2,5 yıl aradan geçmesine rağmen tablolar bugün Umumi Heyetin iradesini takyideden bir durum karşısında bulunduruluyor. O zaman buna heyecan-

la ifade ettik. Arkadaşlarımız dediler ki, zinhar komisyona falan havale edilmesin, komisyondaki iki katlı, üç katlı 100 aday olarak, iki kişi seçilecek, veya dört kişi tesbiti gibi bir ayıklamadan sonra rahatlıkla bir seçim imkânı verecek bir takyide gitmeyiniz.

Bu Umumi Heyetin iradesine karşı gelmedir. Ama bugün farzımuhal müracaat eden 20 - 30 kişidir. Aradan 2,5 yıl geçmiş. Bugün ilân edilse ve bugün şartlar belirtilse idi müracaat edenler bunlar mı olacaktı? Yahut üzerinde kolaylık ve rahatlıkla anlaşılabilir seçim imkânı sağlanabilecek müracaatlar da olabilecek miydi? Yüksek Heyetin iradesi kendini daha geniş bir surette gösterme imkânını bulabilecekti. Ama bugün Umumi Heyetin iradesi tablodaki isimlerle bağlıdır. Yani 2,5 yıl önce muayyen bir şekilde tesbit edilen isimlerle bağlıdır. Şu seçimler 3 ay içerisinde yenilenir demek, Anayasanın hangi maddesine aykırıdır? Komisyonun ekseriyet raporunda 15 kişilik komisyonun beş kişinin müspet tesbit ettiği raporda deniyor ki, Anayasaya mugayir. Anayasanın hangi hükmüne mugayirdir? Nusret Tuna muayyen müddetler içerisinde, tabloda değişiklikler yapılması, yahut diğer arkadaşların tabloda değişiklik yapması hakkındaki teklifleri, Anayasanın hangi maddesine mugayirdir? Anayasa sadece esasını tesbit eder. İşte Yüksek Hâkimler Kurulunun menşe şura, şura. Burada Sayın Gümüşoğlu'nun gerekçesi ile beraber değilim. Heyetler yapsın, Anayasa değişikliğidir. Anayasa heyetlere bunu bırakmıştır. Ama siyasi iktidar yeri olan parlâmentonun iki kanadına da seçme yetkisi vermiştir. Anayasa değişikliğidir, bu bir fikir olarak kabul edilebilir. Ama, Yasama Meclislerinin iki kanadı üye seçecektir. Anayasa değişmedikçe bu böyledir. Ama, Anayasanın 143 ncü maddesinin dışında Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin seçimi, Cumhuriyet Senatosunda yapılırken, aday göstermek için tespit edilen müddetler konur ve bu müddette seçimler yapılmadığı takdirde yeniden müracaata açık tutulur. Yeniden müracaatlar tesbit ettikten sonra muayyen bir müddet daha adaylık için zaman bırakılır ve buna göre seçim yapılır, diye Anayasada bunu kayıtlıyan bir madde gösterilebilir mi? Böyle bir şey Anayasada yoktur. Esasları tesbit etmiştir. Hattâ

Anayasa, kanuna değişik hüküm koyabilseydik Yüksek Hâkimler Kurulu kanununu çıkarmış bulunuyoruz. Oraya koyamadık. İhtizuk muayyen müddetler içerisinde seçimler yapılmadığı takdirde yeniden aday gösterme imkânına, sadece kıymetli arkadaşların bu hususlarına iltihak ediyorum, çünkü eski teklifte şu da vardı:

Tabloda ismi olmasa dahi yeterlik hususu incelenir veya incelenmesin her hangi bir kimseyi aday göstermek ve seçmek heyeti umumiyenin iradesiyle mümkündür şeklinde talepler de vardı. Ben buraya katılamıyorum. Bir şekil tesbit etmek ve yeterliğin hiç olması Başkanlık Divanından bir süzgeç olarak geçmesi lâzımdır. Çünkü Yüksek Hâkimler Kurulunun üye seçiminde Yargıtaydan giden üyeler için bir seçim kurulu vardır ve bu seçim kuruluna adaylıklara itiraz hakları mümkündür. Niteliğe sahibolmayanlar için itiraz edilebilir ve bunu tetkik eden bir seçim kurulu vardır. Anayasa Mahkemeleri üyeliğini haiz değilse Anayasa Mahkemesine müracaat edilir yeterliği haiz değilse Anayasa Mahkemesi üyesi bu Anayasa Mahkemesi tarafından geri çevrilebilir. Ama, Anayasada Yüksek Hâkimler Kuruluna Parlâmentoda seçilen üyelerin üyelik yeterliğini haiz olmadıkları takdirinde ne olacaklarına dair bir hüküm yoktur. Yüksek Heyetlerden sadır olmaz, ama mümkündür ki, bu usul kabul edilirse umumi heyetlerden bir kişi Yüksek Hâkimler Kuruluna üye seçilir ve fakat bu üye Anayasanın öngördüğü şartları haiz olamaz. Olmadığı takdirde seçilip seçilmemesi nasıl olacaktır. Bunun mazbatasını üzerinde yapılacak hiçbir işlem yoktur. Ve Yüksek Hâkimler Kurulu bu üyeyi kabule mecburdur. Anayasa Mahkemesinde ise Kanuni hükümler koymuştur. Onun yeterliğini tetkik edip karar verecektir. Bu seçile de 2,5 yıl içinde yeterliğini yitirmişse ne olacaktır? Şimdi Komisyondan soruyorum lütfen cevap versin. İki yıl önce yeterliği haiz idi ve Başkanlık Divanına listeye alınmıştı. İkibuçuk yıl içinde seçilme yeterliğini kaybetmişse, geçitli sebeplerle bu olabilir. Farzımuhal ölmüş ise, seçilip de giden ise bu üyenin seçilmesi üzerinde Yüksek Hâkimler Kurulunda bir muamele yapılacaktır mıdır? Yapılmıyacağına göre 6 aylık veya 3 aylık bir müddet içinde bunlar daha çok azalacağı cihetle 3 ay, altı ay demiyorum ama, uzama

imkânlarını önleme için getirilen teklifin bu kısmında Komisyon tarafından ileri sürülen müspet karşılamama gerekçesini Anayasaya aykırı bulunmaması bakımından objektif bir sebep de göstermedikleri cihetle, beraber olmaya imkân yoktur. Bu bakımdan, bu hususta verilecek bir önergeyi müspet olarak karşılamamanın hukuk kaidelerine uygun olacağını arz etmek isterim.

**ZİHNİ BETİL (Tokat)** — Anayasanın kendisi değil, prensipleri, dedik efendim.

**BAŞKAN** — Sayın Gümüşoğlu.

**AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu)** — Söz hakkım mahfuz tutulmuştur, söz istiyorum.

**BAŞKAN** — Bir dakika Sayın Gümüşoğlu Sayın Ahmet Nusret Tuna ve Sayın Refet Rendei'nin söz hakkı mahfuzdur, ve muhalifim diyorlar. Biliyorsunuz bundan evvel bu iş münakaşa edildi, karar verildi. Tüzüğümüzün 34 ncü maddesi gayet sarıh. Muhalif olan komisyon üyesi muhalefet şerhini rapora dercettikten sonra söz hakkı mahfuzdur.

Bir de teamül vardır.

**AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu)** — Efendim söz hakkım mahfuzdur.

**BAŞKAN** — 34 ncü madde hükmü sarıh efendim. Siz çok kıymetli bir hukukçusunuz Sayın Tuna, rica ederim.

Bir de teamül vardır, söz hakkım mahfuzdur denince konuşma hakkını alır. Ama teamül yazılı hukukla karşılaştığı vakit ben teknik bir mesele olarak yazılıyı tatbik etmekle mükellefim. Bu, sarıh hükme aykırı. Demin de Zihni Betil birşeyi hatırlattı, ben şahsan mahcuboldum. Muhalif olmasına rağmen şerhi yoktur, söz vermişim. Onun için şimdi size söz veremeyeceğim. Muhalefetinizi geri alırsanız, söz hakkı mahfuzdur diye teamülü işletir, size söz veririm.

**AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu)** — Muhalefetimi geri alıyorum, söz hakkım mahfuzdur.

**BAŞKAN** — Peki efendim.

**OSMAN ZEKİ GÜMÜŞOĞLU (İstanbul)** — Muhterem arkadaşlarım, deminki maruzatımda bir hususu unutmuş bulunduğum için tekrar yüksek huzurunuzu işgal etmiş bulunuyorum. İktüzük'ün 114 ncü maddesinin tadiline dair Anayasa Komisyonunun daha evvelki

raporu muhterem Heyeti Umumiyenize intikal etmiş ve Sayın Sırrı Atalay'ın teklifi üzerine tabloların üç ayda bir yeniden tanzimi hususu karargir olmuş ve komisyon sözcüsü Sayın Kayalar metni ve raporu yeniden bu şekilde tanzim etmek üzere raporu geri almıştı. Bugün müzakere etmekte olduğumuz rapor maalesef Umumi Heyetin daha önce karara bağlamış olduğu hususları derpiş etmektedir. Böylece tadil teklifimizin netice itibariyle reddini istihdaf etmektedir.

Muhterem arkadaşlarım; bendenizden önce konuşan Sayın Atalay, yine zabıtların tetkikiyle ittila kesbettikki, Anayasa Mahkemesi'nin kuruluşuna dair kanun ile ve Yüksek Hâkimler Kurulunun teşkiline dair kanunun müzakeresinde âza seçimi konusunda Başkanlık Divanı'na tanzim edilecek tablolar dışında âza seçilebileceği hususunu ifade buyurmuşlardı. Mesele aynı mahiyettedir. Biz aslında eğer Umumi Heyet Sayın Atalay'ın teklifini terviç edecek ise, biz ona da iltihak etmek suretiyle tâdil teklifimizin ikinci fıkrasından vazgeçmemiz de mümkündür. Ancak meselâ misâli bugün cereyan etti. Bir Reisicumhur seçimi bahis konusu oldu, talep vâkı olmadan ondan talep istendi. Bütün siyasi partiler aynı konuda bir rica şekli ile Yüce Senato'ya getirilmiş oldu. Şimdi düşünün muhterem arkadaşlarım; bir yargıtay başkanı müracaat etmiyebilir. Fakat lüzum ve zaruret hissedilir, Anayasa Mahkemesine getirilmesi bütün heyeti umumiyenin müşterek malı olabilir ve bu husus müşterek heyeti umumiyece benimsenebilir. Bu itibarla, Anayasamızın 145 ncü maddesi ile Yüce Senato'ya tanıdığı bir hakkın iktüzük hükümleri ile takyidinin doğru olmayacağı kanaatindeyiz. Ancak, Sayın Atalay'ın işaret ettiği gibi, kısa vâdeli iki, üç ay gibi süreli tabloların tanzimi suretiyle Başkanlık Divanı'na, müracaat kapısı açılmış olduğu takdirde, bunun da mümkün olabileceği yeni müracaatların sağlanabileceği ve böylece Anayasamızın umumi heyete tanımış olduğu bir hakkın nevma çok daha kısıtlamış olsa dahi müracaat imkânlarının ve seçim imkânlarının sağlanması bakımından, bu raporun daha önce ki Anayasa Komisyonu raporunun Heyeti umumiye müzakeresi sırasında iltifat buyurulan ve bu

bu şekilde heyeti umumiyenin oylarıyla tebellür eden karar ve kanaat şekli ile hiçolmazsa tâdil teklifimizin birinci maddesinin komisyonca da benimsenmesi suretiyle, raporun reddi istikametinde oy kullanmanızı istirham etmekteyim.

Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Sayın Tuna.

İSMAİL YEŞİLYURT (Yozgat) — Ben de söz istemiştım.

BAŞKAN — Sayın Tuna'dan sonra sıra sizde, Sayın Yeşilyurt.

Buyurun Sayın Tuna.

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — Muhterem arkadaşlar, Anayasa Mahkemesi üyesini iki yıldan beri seçemiyoruz. Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerini yine aynı şekilde iki yıla yakın veyahut iki yılı geçen bir zamandan beri seçemedik. Şimdi bir teklif yapılıyor, deniyor ki, bu kadar uzun zaman geçtikten sonra yeni baştan müracaatı temin edecek bir ilân yapılabilirsin. Şimdi komisyondaki muhterem arkadaşlarımızın fikirleri hakikaten çok doğru. Diyorlar ki, bir Anayasa müessesesi kuracağız, Yüksek Hâkimler Kurulunu kuracağız, Anayasa Mahkemesini kuracağız. Böyle tüzükte 6 ay içinde şöyle olur, bir yıl içinde seçilmezse böyle olur dersek, demek ki, bu kabıl Anayasa müesseselerini uzun zaman kurmamaya bir nevi cevaz vermek gibi bir netice hâsıl oluyor. Onun için bu talepleri reddedelim. Bizim komisyonumuzun ilk hareket mebdei bu oldu. Demek ki, altı ayda seçilebilir, bir yıl müddetle bir Anayasa müessesesi kurulmayabilir. Senato bir nevi buna cevaz vermiş mânasına gelir. Öyleyse bu nevi mütalâaları tervicedecek mütalâaları reddedelim, dendi. Hakikaten bunda büyük bir isabet payı var. Bir Anayasa müessesesini kuramıyoruz intibamı vermemekliğimiz lâzım. Doğru. Yalnız şurası da bir vakıadır ki, işte iki, ikibuçuk yıldan beri seçemedik. Şimdi bu zaman içinde ne oldu? Bunun içerisinde bir incelik var, Anayasa müessesesine hürmet var, ama bir de bir vâkıa ile karşı karşıyayız; seçemedik. Bu tezin aksi tezi müdafaa eden arkadaşlarımızın fikri şu idi: Mademki uzun zamandan beri seçilemiyor, bu bir vakıa olarak meydanaadır. O halde yeni baştan bu hakkı iktisabedenler vardır. Seçilmek bunların da hakkıdır. İlk ilân ettiğimiz zaman iki yıl evvel yaptığımız ilânda şu hakkı kazanamıyan, meselâ 14

yıl avukatlık yapmış bir kimse bugün 15 yılı doldurmuştur. Seçilmek hakkıdır. Bunların hakkını bertaraf edemeyiz. Sonra, öyle zaman olabilir ki, seçime müracaat edenlerin iyi vasıflı olmasından doğabilir. Seçim bundan dolayı yapılamaz. Bu görüş, halihazırda müracaat eden arkadaşlarla alâkalı değildir. Fakat, öyle bir zaman olur ki, öyle bir müracaat olabilir ki, yeni baştan müracaata imkân bahşedilmesi lâzımgelir. Bu takdirde yenibaştan müracaatı temin edecek tedbirleri almak, şu fiilî durumu inkâr etmemek mecburiyetindeyiz. Bu takdirde yenibaştan müracaatı temin edecek hükümlerin Tüzüğe konması mümkündür, tezi ileri sürüldü. Fakat bu teklifimiz, bir vakıa olarak meydanda iken, revağ görmedi. Ben, komisyondaki bu raporu tanzim eden arkadaşlarımızın, Anayasa müessesesine gösterdikleri hassasiyet bakımından fikirlerine iştirak ediyorum. Fakat şu da bir vakıadır ki, seçim olamıyor, seçilemiyor. Yenibaştan seçilme sıfatını kazananlar oluyor. Eskiden, Sayın Atalay'ın dediği gibi, müracaat etmiş de bu sıfatını kaybetmiş, bu imkânını kaybetmiş insanlar da bulunabilir. Onun için yenibaştan bir müracaat imkânını temin edebilecek bir şekilde raporun komisyona iade edilmesini teklif ediyorum. Bu hususta bir önerge takdim edeceğim. Kabulünü rica ederim.

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONU  
SÖZCÜSÜ ZİHNİ BETİL (Tokat) — Komisyon adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Betil.

İSMAİL YEŞİLYURT (Yozgat) — Bütün arkadaşlar konuştuktan sonra komisyon konuşsa olmaz mı?

BAŞKAN — Efendim, konuşulduktan sonra komisyon acaba toptan cevap verir mi diyorlar.

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONU  
SÖZCÜSÜ ZİHNİ BETİL (Tokat) — Şimdi konuşmak istiyorum.

BAŞKAN — Komisyon şimdi konuşmak istiyor. Buyurun efendim.

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONU  
SÖZCÜSÜ ZİHNİ BETİL (Tokat) — Sayın Yeşilyurt arkadaşımızın mülâhazalarını hürmetle kabul etmek isterdim. Sözcüsü olduğum konularda bu hususa son derece esasen dikkat etmeyi vazife saymaktayım. Ama konuşan arkadaşların, madalyonun bir yüzüne bakarak konuştuklarını

gördüğüm için meseleyi bütün cepheleriyle şimdi aydınlatmakta fayda gördüm. Şimdiye kadar söz almış bulunan arkadaşlarımı belki bu mâruzatım kısmen de olsa tenvir edecektir mülâhazasına ulaştım.

Muhterem arkadaşlar, aradan zaman geçtiği için, şimdi İktüzüğümüzün bu konuyu tanzim eden hükmünü birlikte hatırlamamızda fayda vardır. İktüzüğümüzün 114 neü maddesi aynen şöyle söylüyor:

«Anayasa Mahkemesinin veya Yüksek Hâkimler Kurulunun Cumhuriyet Senatosu kontenjanında açılacak üyelikler için hangi tarihe kadar müracaat edileceği ve ne gibi belgeler verileceği Cumhuriyet Senatosu Başkanlığınca en az onbeş gün önce ilân edilebilir.

Başkanlık Divanı, tesbit edilen müracaat süresi bitiminden itibaren iki gün içinde, müracaat edenler veya Cumhuriyet Senatosu üyeleri tarafından aday gösterilenler arasından Anayasanın saydığı nitelikleri haiz olanların soyadı alfabe sırasına göre adlarını soyadlarını ve bütün niteliklerini gösterir aday tablosunu tanzim ve seçim gününü tesbit eder.

Aday tablosu, bastırılarak, seçimden en az üç gün evvel, üyelere dağıtılır.»

Şimdi muhterem arkadaşlar, Cenap Aksu ve beş arkadaşı bir teklif yapıyorlar. Ve diyorlar ki, yeniden aday tablosu tanzim edilebilsin, hattâ Cumhuriyet Senatosu üyeleri aday tablosunda ad ve soyadları yazılı olmıyan ve fakat seçilme niteliklerini haiz olanlar arasında da seçilebilsin. Cenap Aksu ve 5 arkadaşı tarafından yapılan bu teklif komisyonumuz tarafından 26 . 2 . 1965 tarihinde reddediliyor.

Redde dair rapor Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda görüşülürken Faruk Kınaytürk arkadaşımızla Enver Işıklar arkadaşımız aday tablosunun altı ayda bir yeniden tanzim olunması teklifinde bulunuyorlar. Komisyon sözcüsü buradaki görüşmeler ve yapılan teklifler üzerine raporun komisyona iadesini istiyor ve komisyonumuzda yeniden görüşme başlıyor. Bu görüşme esnasında Sayın Refet Rendeci arkadaşımız daha önce Faruk Kınaytürk ve Enver Işıklar tarafından yapılmış bulunan teklifi benimseyerek bir teklifte bulunuyor; aday tablolarnın altı ayda bir yeniden tanzim olunması şeklinde.. Sayın Ahmet Nusret Tuna arkadaşım da diyor ki, Başkanlık Divanına bir tak-

dir yetkisi verelim. Tüzüğe bir fıkra ekliyerek Başkanlık Divanına vereceğimiz bu yetki ile, Başkanlık Divanı 114 neü maddenin dördüncü fıkrasında tesbit edilen aday tablosuna, lüzum takdir edildiği takdirde, yeniden müracaat imkânı bahşedilmesi suretiyle ad ve soyadı ilâve edilsin. Bütün bunlar komisyonumuzda görüşüldü. Ve sonuç olarak çoğunlukla yüksek huzurunuzda görüşülmeye başlanacağı sırada okunan rapor kaleme alındı.

Muhterem arkadaşlar, Cumhuriyet Senatosunun Anayasa Mahkemesine üye seçimi 16 . 1 . 1964 tarihinden beri yapılamamıştır. Yüksek Hâkimler Kuruluna üye seçimi de 14 . 10 . 1964 tarihinden beri yapılamamıştır. Ve bu bir gerçek olarak ortadadır. Şüphe yok ki, o tarihlerden bu yana seçilme niteliğine o tarihte sahip değil iken bugün sahibolmuş kimseler mevcuttur. O zaman müracaatı uygun görülmeyip de şimdi müracaatı uygun görülenler ve seçilme niteliğine sahibolanlar vardır. Zaten adaylık sadece müracaat yoluyla tesbit edilmez. Cumhuriyet Senatosu üyeleri de alay gösterebilirler. Ama Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tarafından müracaat için yapılan ilân müddeti olan 15 gün zarfında olur. Yalnız bu vâkıa üzerinde dururken Anayasa Mahkemesi ile Yüksek Hâkimler Kurulu müesseseleri hakkında Anayasamızda mevcut hükümleri de hatırlatmaklığımızda fayda vardır. Anayasa Mahkemesi bir Anayasa müessesesidir, Yüksek Hâkimler Kurulu bir Anayasa müessesesidir. Hepinizin malûmu olduğu veçhile, bunların son derece ehemmiyetli görev ve yetkileri vardır. Her iki Anayasa müessesesi devamlı olarak çalışırlar ve son derece ehemmiyetli olan görev ve yetkilerini devamlı çalışmak suretiyle ifa ederler. Binaenaleyh, Anayasa Mahkemesinin kuruluşu, görevi ve yetkisi hakkındaki Anayasa hükümleri, Yüksek Hâkimler Kurulunun görevi, kuruluşu ve yetkisi hakkındaki Anayasa hükümleri bu müesseselerin bir an önce kurulmasını gerektirecek ve bu müesseselerde inhilâl vuku bulduğu takdirde münhallere yapılacak seçimlerin de keza bir an önce yapılmasını gerektirecek mahiyettedir. Onun içindir ki, Anayasa seçimler şu kadar zaman zarfında yapılır dememiştir. Mümkün olduğu ilk anda, lüzumu katıdır. Mümkün olduğu ilk anda bu seçim yapılır. Binaenaleyh, biz İktüzüğümüzün

114 neü maddesine, Cumhuriyet Senatosu, Anayasa Mahkemesi ve Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerini 6 ay zarfında seçemediği veya seçemediği takdirde yeni bir tablo yapılır. Mütâakip her 6 ayda bu tablo da değiştirilir» tarzında bir hükmü koyduğumuz takdirde Anayasanın esprisine de dayandığı prensibe aykırı olarak, Anayasa Mahkemesi üyesinin Yüksek Hâkimler Kurulu üyesinin seçimi 6 ay geciktirmek yetkisini alıyoruz durumuna düşeriz. Komsiyonumuzun üzerinde durduğu nokta budur. Böyle bir yetkiyi almaya hakkımız yoktur. Çünkü Anayasamız kuvvetler ayrılığı prensibine dayanır. Yasama organı, yürütme organı, yargı organı yetkilerini bu Anayasanın koyduğu esaslara göre kullanırlar. Nitekim Anayasamızın 8 ne maddesi, kanunlar Anayasaya aykırı olamaz, dedikten sonra, ikinci fıkrasında; Anayasa hükümleri yasama, yürütme ve yargı organlarını idare makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır, demektedir. Binaenaleyh, biz Cumhuriyet Senatosuyuz diye Anayasa Mahkemesine üye seçimini, Yüksek Hâkimler Kuruluna üye seçimini geciktirebilecek bir yetkiyi alamayız. Alırsak bu, Anayasanın esprisine ve dayandığı prensibe aykırı olur. O halde bir vâkıa Anayasa Mahkemesine üye seçimini 16 Ocak 1964 tarihinden beri yapamadık. Yüksek Hâkimler Kuruluna üye seçimi 14 . 10 . 1964 tarihinden beri yapılmamıştır. Birinin üzerinden iki yıl iki ay, ötekisinin üzerinden de bir buçuk yıldan fazla bir zaman geçmiştir. Bu zaman zarfında seçilme niteliğini iktisabeden. ihraz edenler var. Ne yapalım?

Muhterem arkadaşlarım, olsa olsa içtüzükte bir defaya mahsus ve munhasır olmak üzere tatbik edilecek ve tatbik edilir edilmez yürürlükten kaldırılması gerekecek bir hükmün konmasıdır. Bunun mahzurunun izale için. Komisyonumuz bunu da düşündü. Olsa olsa bu konabilir. Fakat muhterem arkadaşlar, mevzuat hiyerarşisinde şüphe yok ki, Anayasa başta gelir, kanunlar sonra gelir, tüzükler sonra gelir. Ama mevzuata bir defaya munhasır ve mahsus olmak üzere tatbik edilecek hüküm koymanın da başka mahzurları vardır. Neticede Komisyonumuz bu mahzuru raporunda şu cümle ile ifade etmiştir : «Olsa olsa bir fiili sonuç

olarak göz önüne alıp fiilen husule gelmiş bulunan gecikme mahzurlarını gidermek için içtüzüğe bir defaya mahsus ve munhasır olmak üzere uygulanacak geçici bir hüküm konulması düşünülebilir ki, bu düşüncenin de mevzuatta ve tatbikatta, bir istikrar sağlama prensibiyle bağdaşması kabil değildir.

Muhterem arkadaşlar, bu seçimin bu kadar gecikmiş olması, acaba tesbit edilmiş bulunan aday tablosundaki adayların Anayasa Mahkemesi üyeliğine, Yüksek Hâkimler Kurulu üyeliğine lâıyk ve ehil olmamalarından mı doğmuştur? Hayır arkadaşlar, tadil önergesini verenlerin önergelerinde böyle bir kayıt yoktur. Konuşmalarında bu hususlara dokunan tek kelime yoktur. Gerek Komisyonumuzdaki, gerekse Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulundaki konuşmalar esnasında bu mevzuata hiç kimse tek kelime ile temas etmemiştir.

O halde seçimin gecikmesindeki gerçek sebebi arıyarak o sebebi izale edecek tedbirlere bir şuur içinde, bir isabet sağlayıcı ceht içinde ulaşmaklığımız lâzımdır. Binaenaleyh, seçimin yapılmaması halinde aday tablolarının altı ayda bir değiştirilmesi bu müessesenin kuruluş tarzıyla ve fonksiyonu ile ve Anayasasının esprisiyle bağdaşmaz. Tatbiki bir defaya mahsus olmak üzere geçici hüküm tedvini de mevzuatta istikrar sağlama prensibi ile teklif edilemez. Sayın Ahmet Nusret Tuna'nın teklifi bir başka gerekçe eklemeyi de lüzumlu gördü. Sayın Ahmet Nusret Tuna ne diyor? 114 neü madde bu hali ile yaşınsın, yalnız sonuna bir fıkra koyalım; Başkanlık Divanı lüzum görürse yeniden adaylığa müracaat için ilân yaşınsın ve onbeş gün zarfında müracaat edenleri de eklemek suretiyle yeni tablo vücuda getirsin. Fakat Cumhuriyet Senatosu Başkanlık Divanı lüzum görmez ise ne olacak? Cumhuriyet Senatosu Başkanlık Divanı lüzum görmediği zaman içtüzüğün 114 neü maddesi bu hali ile uygulansın. O halde arkadaşlar hangi duruma düşmüş oluyoruz, bir işlemin ifası için Tüzüğümüze iki türlü hüküm koyuyoruz.

Birincisi: Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun iradesiyle işlenen hüküm, yani 114 neü maddenin mevcut hali.

İkincisi: Buna rağmen Başkanlık Divanı lüzum görürse Cumhuriyet Senatosu bünyesi içinde bir organ olan Başkanlık Divanı bunu

uygulamama yetkisine sahibolacak ve yeniden ilân suretiyle eski aday tablosuna, müracaat edenlerden yeni isimler ekleme imkânını bulacak.

Muhterem arkadaşlarım, İktüzüğü tedvin yetkisi Cumhuriyet Senatosunun yetkisidir. Cumhuriyet Senatosu, Cumhuriyet Senatosunun yetkisini, bünyesi içinden dahi çıkmış olsa, hiçbir organa kısmen dahi olsa, terk ve tevzi edemez. Binaenaleyh, Başkanlık Divanına sen lüzum görür takviye edersen benim koyduğum hükmü uygulayamazsın, şeklinde bir yetki veremez. O da bir yasama organı olan Cumhuriyet Senatosunun kuruluş maksadı ile ve fonksiyonuyla telif edilemez. Kaldı ki, mevzuatta bir konu için, bir işlem için, iki çeşit hükmün sevki hali hiçbir zaman kabul ve iltifat görmemiştir. Bu olamaz. Bir hâdiseye uygulanmak üzere mevzuatta iki çeşit hüküm olamaz. Bir an için muhal bir hal olarak koyarsak olur mu, düşüncesine kapılanların, yanlış düşünceye kapıldıklarını izah eden gerekçeyi de biraz önce izah ettim. Sayın Cenap Aksu ve arkadaşlarının aday tablolarına rağmen Cumhuriyet Senatosu üyelerinin en lâıyığını, daha lâıyığını seçebilmek için, seçilebilmek niteliğine sahibolanların da oy puslasına ismi yazılabilsin. Bu da muhterem arkadaşlar bir nizamla bağlı olarak yapılması lâzımgelen bir konu. Başboş bırakılması gibi bir netice husule getirir. Seçimde, bilhassa isabetli oy kullanmak evvelâ adayı tanımakla mümkündür. Binaenaleyh, Cenap Aksu ve arkadaşlarının bu teklifi adayların seçecekler tarafından tanınması için yapılması, intizam içinde yapılması lâzımgelen işlemlere aykırı düşer. Bunun dışında Anayasa, Anayasa Mahkemesine üye seçimini, Yüksek Hâkimler Kuruluna üye seçimini bir nısaba bağlamıştır. Hem oylar isabetle kullanılacak, hem de seçimin gerçekleşmesi için nısap tahakkuk edecek. Oylar dağılır, gider. Nâmütenahi aday arasından hepimizin adı gönlümüzde yaşayan şahsı itibariyle lâıyk gördüğümüz kimselere oy vermemiz halini düşününüz. Eğer bir üye seçilecekse, Türkiye'de elhamdülillâh bir üyeliğe seçilme niteliğine sahip 180 den fazla kişi olduğuna göre herbirinin birer oy alması yahut ikiye, üçer oy alması halinde nıسابı asla temin edememek gibi güç bir durumla karşılaşmaklığımız muhtemeldir.

Hulâsa muhterem arkadaşlarım, bir mahzurlu, bir mahzur tevlietmiş vâkıyla karşı karşıyayız. Seçimde gecikme vardır, doğru. Fakat muhterem arkadaşlarım, bir mahzuru izale için muhterem arkadaşlarımızın teklif ettikleri hususların kabulü çok daha büyük mahzurlar tevliedecektir. Bir mahzuru izale için çok daha büyük mahzurları tevliedecek usuller kabul edilemez. Komisyonumuz meeslevi derinliğine ve genişliğine düşünmüş ve sizlere de izaha çalışmış olduğum gerekçelerle doğmuş bulunan mahzurun izalesi bakımından, çok daha geniş ölçüde mahzurlar doğuracak mahiyet taşıyan teklifin reddetmek zorunluğunda kalmıştır. Durumu takdirlerinize saygı ile arz ederim.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Yeşilyurt.

İSMAIL YEŞİLYURT (Yozgat) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, Cenap Aksu ve 5 arkadaşı tarafından İktüzüğümüzün 114 ncü maddesine iki fıkranın eklenmesine müteaddir teklifini reddeden Anayasa Komisyonu kararını ben de benimsemiş bulunmaktayım. Şöyle ki, bu teklif benim hukukî görüşüme de, Anayasa esprisine, prensibine ve bu müesseselerin kuruluşu ile bağdaşmasının mümkün olmadığı kanaatindeyim. Muhterem arkadaşlarım, bu teklifin gelişinin tek sebebi ve gayesi iki yıldır seçememiş bulunduğumuz Anayasa Mahkemesi ve Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerini seçememiş bulunmamız sebebiyle biz, muhterem arkadaşlar olarak bu kusuru İktüzükte değil, ben de her şahıs kendine göre kendisinde bulması lâzımdır. Ben şu kanaatteyim, muhterem arkadaşlar, bu yol bir yol değil. Şayet bir tabloya yeni tablolar eklenecek olursa seçimin bundan sonra hiç yapılamıyacağı ve neticeye vâsıl olamıyacağı kanısındayım. Yeni gelecek arkadaşların da her birisi, birimizin bir ahbabı, bir dostu olacak, reyler böylece taksim edilecek ve bu defa içinden çıkılması mümkün olmayacaktır. Biz eğer bu mevzuu halletmek istiyorsak yine Anayasada mevcut bulunan bir hükmün, yeni gelecek bir hükümle değiştirilerek bu seçimlerin bizatihi olarak Meclise ve Senatosya verilmemesi lâzımdır. Aksi takdirde İktüzükte bu hususun yeni gelecek bir taddille değiştirileceği kanısında da değilim. Şimdi buraya tescil edilmesi lâzımgelen bir husus da var, söze muhterem arkadaşım da bunu

tescil ettirdi. Ben de bunu ifadede fayda umuyorum. Komisyon vermiş bulunduğu kararın üçüncü bendinde bu hususu güzelce izah etmiş. Aday tablosunda bulunan 47 arkadaşın Yüksek Hâkimler Kuruluna ehil ve lâıyk olmamasından dolayı değil. Bu hususun tesbitinde bir fayda ummaktayım.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, 47 arkadaş müracaat etmiş. Biz bunun içinden iki adayı seçmıyoruz. 47 kişiden sonra bir 47 kişi daha müracaat ederse, o zaman 80 kişinin içinden seçimin zorunluğunu takdirlerinize arz ederim. Bu sebeple ben komisyon kararımın lehinde oy kullanılmasını rica ediyorum. Ve bu mevzuun da içtüzükle değil, hallini kendi viedanımızda, kendimizde aramamız lâzım olduğunu bir muhabbet halesi içinde samimiyetle, iyi duygularla her zaman seçmek mümkün bulunduğu halde sürüncemede bırakmanın da mahzurlarını memleket sathında sezmek acısı ile baş başa bulunduğumuzu bildirir, hepinizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Sayın Coşkunoglu, siz Komisyon üyesi değil misiniz?

KÂMİL COŞKUNOĞLU (Uşak) — Komisyon da bulunmadım efendim.

BAŞKAN — Yalnız burada imzanız yok, bulunmamışsınız. Onun için söz mümkün olmayacak.

KÂMİL COŞKUNOĞLU (Uşak) — Bulunmadığım için konuşabilirim.

BAŞKAN — Bulunup, söz hakkın mahfuz falan derseniz, konuşabilirsiniz.

Bulunmayanların konuşmaları mümkün değildir.

KÂMİL COŞKUNOĞLU (Uşak) — Lehinde konuşacağım efendim.

BAŞKAN — Sözcü olarak konuşabilirsiniz. Sözcüyle anlaşın.

KÂMİL COŞKUNOĞLU (Uşak) — Lehinde konuşacağım efendim, üyeler lehinde konuşabilir.

BAŞKAN — Lehinde dahi üyeler ayrıca söz istiyemezler.

KÂMİL COŞKUNOĞLU (Uşak) — Efendim, kaldı ki bulunmayan komisyon üyeleri konuşabilir. Ben komisyonda yoktum.

BAŞKAN — Böyle bir teamülümüz yok efendim. Bulunmayan her üye konuşamaz. Sözcüyle anlaşınız, sözcü olarak konuşabilirsiniz.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Komisyon üyesidirler, konuşabilirler.

BAŞKAN — Sözcü olarak buyurun.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Hayır efendim, benim sözcü tâyin selâhiyetim yoktur. (A. P. sıralarından, konuşamaz sesleri.)

KÂMİL COŞKUNOĞLU (Uşak) — Komisyon üyesi olarak raporun lehinde konuşabilirim. Bir. İkincisi komisyon üyesi bulunmamış olduğu zamanlarda da yine konuşabilirim.

BAŞKAN — Sayın Coşkunoglu, komisyon üyesi bulunmamışsa raporun lehinde de aleyhinde de, rapor üzerinde de konuşamaz. Sözcü seçilmiştir çünkü. Sözcü müdafaa edecek, komisyon başkanı müdafaa edecektir. Bu türlü bir yol açarsak bütün bu çeşit talepler ardarda gelebilir. Özür dilerim. Ben söz veremeyeceğim efendim. Sözcü olarak isteseydiniz verecektim efendim.

Sayın Aksu buyurunuz, efendim.

CENAP AKSU (Maraş) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım; muhterem sözcüyü dinledikten sonra konuşmaya mecbur olduğum için beni affetmenizi rica ederim. Sayın sözcü buyurdular ki, çok mühim olan bu iki Anayasa müessesesinin mühim olduğu kadar da acele olarak intihap işinin yerine getirilmesi ve bunun bir celsede halledilmesi lâzımgelir. Bu sebepten bu bizim teklif ettiğimiz ek maddenin Anayasaya aykırı olduğuna işaret buyururlar.

Nedense bu Senatonun açıldığı günden beri her meselede bir Anayasaya aykırılık karşımıza dikilir. Koyduğumuz, koymak istediğimiz, arz ettiğimiz fıkra Anayasaya aykırı değildir. Asıl Anayasaya aykırı olan 2,5 senedir bu mühim müesseselere üye seçmemek suretiyle vazifemizi yapmamız yolundadır. Biz buna bir çıkar yol aramaktayız. Bu çıkar yol bir ek madde ile arz edilmiştir. İkinci fıkra ve beyefendiye ben de iştirak ediyorum. Hakikaten niteliği tesbit edilmiş zevatın burada senatörler tarafından verilmesi, ilâve edilmesi keyfiyeti biraz zayıf. Yani bu noktaya biz de katılırız. Ama 1 nci fıkra tamamen bu meselenin halli için konulmuş ve ileride belki bizi çıkmazlardan kurtaracak bir fıkradır. Bu fıkra biz ne diyoruz? Muayyen bir müddet zarfında seçim yapılamazsa, yeniden nitelik ihraz etmiş arkadaşları da içine almak suretiyle, yeniden bir liste tanzim edilir. Bu şu demek

değildir. Yani, altı ay veyahut bir sene müddetle illâki Senato bunu uzatacak ve ondan sonra icbar edeceğiz; böyle bir şey ne hiçbir senatörün hatırından geçer, ne de böyle bir şey yapılabilir. Ama bir vâkıa var. Bu vâkıa başka türlü, halledilemez, bu İctüzüğün bu maddesini değiştirmedikimiz takdirde, bu bir iki sene daha devam edebilir. Kaldı ki, muhterem arkadaşlarım, bu iki sene içerisinde niteliğini kaybetmiş arkadaşlar olduğu gibi bir kısmı ölmüş, bir kısmı mebus olmuş, senatör olmuş, bilmem ne olmuş, başka vazifelere geçmiş ve bir kısmı da yeni nitelik kazanmış insanlar olabilir. Sonra bunun üzerine bir de Senato değişmiş, üçte bir yenileme yapmış ve 2 nci bir yenileme yapılmak üzeredir. Demek ki, üçtebirinin iradesi ile seçilmiş olacaktır. Eğer bu bir devre daha devam ederse üçte birinin iradesi kalıyor. Halen üçte ikinin, Senatör olarak vazife gören üçte ikinin iradesi bunun dışında kalacak şekilde bir duruma da giriyor. Bu itibarla behemehal bu fıkranın kabul edilmesi lâzımdır.

Yapılsın... Yani derhal olabilir. Efendim, içlerinde - bir noktaya işaret buyurdular - olabilir, fevkalâde ehemmiyetli olan bu mevkilere fevkalâde ehemmiyetli insanları seçmek lâzım. Bulunabilir, tesbit edilenlerin içinde senatörlerce bu niteliği, maddi, mânevi bu niteliği haiz olmadığı kanaati de olabilir. Madem ki, seçilememiştir, demek ki, niteliği kâfi görülmemiştir. Hayır başka sebep arayacağız. Başka sebep aramaya lüzum yoktur. Vâkıa vardır. Bu fıkranın kabulü takdirinde zannediyorum yapılacak yeni bir seçimde, ilk seçimde bu iki mühim müesseseye üyeleri seçmek imkânını elde etmiş olacağız. İsrar bayırmamasını Sayın Komisyon Sözeüsünden istirham ederim. Zaten Komisyonun da yarısı bize iltihak etmiş, öyle gözüküyor. Aşağı - yukarı büyük bir çoğunluk var. Lâtfetsinler bunu kabul buyursunlar da bir, iki celsede bu mesele halledilir, hürmetlerimi arz ederim.

BAŞKAN — Yeterlik önergesi vardır, okutuyorum efendim.

## 2. — YOKLAMA

(C. II. P. sıralarından, beş kişi ayağa kalkarak ekseriyetin olmadığını söylediler.

BAŞKAN — Yoklama yapılacak efendim.

(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Çoğunluğun olmadığı anlaşılmıştır. 22 Mart Salı günü saat 15,00 te toplanmak üzere oturumu kapatıyorum.

Kapanma saati : 18,40

## 7. — SORULAR VE CEVAPLAR

### B — YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1. — Cumhuriyet Senatosu Aydın Üyesi Iskender Cenap Ege'nin, A. I. D. nin karşılıklı paralar fonundan turizm özel sektörü için açılmış olan krediye dair yazılı soru önergesine Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihad Kürşad'ın cevabı (7/149)

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlişikteki sorunun Turizm ve Tanıtma Bakanı tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına delâ-

letlerini saygılarımla arz ederim.

Cumhuriyet Senatosu

Aydın Üyesi

Iskender Cenap Ege

a) A. I. D. nin karşılıklı paralar fonundan turizm özel sektörü için açılmış olan 25 milyon liralık kredi hangi tarihte temin edilmiş ve ne tarzda kullanılmaktadır?

b) İstanbul, İzmir ve Ankara dışında turizm alanında yatırım, teçhiz ve tefriş için mevcut krediden istifade edebilenlerin miktarı ve aldıkları kredi ne kadardır?